

REZOLIUCIJA
DĖL EUROPOS SAJUNGOS ATEITIES

2021 m. sausio 4 d., Vilnius

Šių dienų Europa ir jos ateitis priklauso visiems. Tą patvirtino Europos Komisijos (toliau – EK) pirmininkė U. von der Leyen, įsipareigojusi kurti dar dinamiškesnę, interaktyvesnę ir aktualesnę demokratiją Europos Sąjungos (toliau – ES) piliečiams. Ši tikslą EK pirmininkė siekia įgyvendinti Konferencijos dėl Europos ateities (toliau – Konferencija) pagalba. Konferencija yra platforma, kurioje piliečiai, pilietinė visuomenė, ES ir valstybių narių institucijos, bus įgalintos dalyvauti kaip lygūs partneriai, sprendžiant ES ateities klausimus. Toks atviros demokratijos pavyzdys reikalauja kiekvieno asmens nuomonės. Reaguodamos į tai, Lietuvos jaunimo organizacijos teikia rezoliuciją „Dėl Europos Sąjungos ateities“, kurioje aptariamos skaitmenizacijos politikos, bendros sveikatos apsaugos sistemos, kovos su COVID–19 pandemijos padariniais, politinio jaunimo įgalinimo, žaliojo kurso temos bei nurodomi prioritetai, kuriais vadovaujantis ES privalo siekti efektyvesnės politikos bei kokybiškesnių gyvenimo sąlygų kiekvienam piliečiui.

Skaitmenizacijos politika

Šiais metais Europa patyrė stiprų smūgį atėjus COVID-19 pandemijai bei prasidėjus ne tik sveikatos, bet ir ekonominei krizei. Pastaroji įvyko dėl įvairių faktorių, bet prie to reikšmingai prisidėjo kritiškai pasikeitusios darbo rinkos sąlygos, verslo nesuspėjimas žengti koją kojon su nuolat atnaujinamomis ir sugriežtinamomis darbuotojų sveikatos apsaugos priemonėmis bei dėl to staiga prasidėjusios darbuotojų atleidimo bangos. Ir, nors EK ėmėsi tvirtų žingsnių suteikti reikalingą paramą sveikatos ir smulkaus verslo sektoriams¹, vis dėlto šiais metais nedarbas ES pakilo iki 7,5 proc.² bei nenustoja augti. Palyginus su kitais nukentėjusiais sektoriais, žymių sunkumų taip pat patyrė ir švietimo sritis, staiga atsiradus būtinybei suteikti galimybę milijonams vaikų mokytis nuotoliniu būdu, perkelti ugdymo

¹ Europos Komisija (2020), „Darbo vietos ir ekonomika koronaviruso pandemijos metu“, nuoroda: https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/coronavirus-response/jobs-and-economy-during-coronavirus-pandemic_lt

² Eurostat (2020), “Euro area unemployment at 8.3%, EU at 7.5%”, nuoroda: <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/10663786/3-30102020-CP-EN.pdf>

sistemas į internetinę platformą, paruošti švietimo darbuotojus ir suteikti jiems reikalingus skaitmeninio darbo įrankius. Situacijos nelengvino ir tai, jog internetinis mokymasis vis dar nėra visuotinai pripažįstama alternatyva tradicinėje švietimo sistemoje, todėl kai kuriose šalyse nuotoliniam mokymui taikomi įrankiai yra riboti ir nepakankamai išvystyti. Šie veiksniai rodo, kad būtina imtis reikšmingų veiksmų, siekiant sumažinti dabartinius COVID-19 bei ateities krizių padarinius, o vienas iš būtinųjų veiksmų yra procesų skaitmenizacija.

Svarbu atkreipti dėmesį, jog ES darbas nuotoliniu būdu nėra naujiena. Įvairios šalys savo įstatyminėse bazėse reglamentavo galimybes veikti skaitmeninėje erdvėje – mokytis, dirbti, dalyvauti pilietiniuose procesuose, saugoti asmens duomenis. Tačiau nė viena valstybė nebuvo pasiruošusi greituoju būdu perkelti visų gyvybiškai svarbių procesų į nuotolinę erdvę. Nepaisant to, šių metų pirmoje pusėje milijonai žmonių privalėjo dirbti iš namų, jaunimas turėjo mokytis karantino sąlygomis, o valstybiniai procesai – nenutrūkstamai vykti toliau. Siekiant perkelti įprastą gyvenimą į nuotolinį formatą, netrukus susidurta su skaitmenizacijos problemomis: nuotoliniam darbui nepritaikytos darbo vietos³, trūkstamos elektroninės priemonės ar programinė įranga, nepakankamas darbuotojų paruošimas, neinvestavimas į skaitmenines kompetencijas (50 proc. darbuotojų reikalingas persikvalifikavimas, susijęs su skaitmenizacija⁴) bei nepakankamai lankstūs nuotolinį darbą reglamentuojantys įstatymai. Tai rodo, jog ateityje būtina užtikrinti lygias galimybes nuotoliniu būdu mokytis, dirbti, turėti prieigą prie visų piliečiams teikiamų paslaugų ir atitinkamai apsaugoti asmens duomenis skaitmeninėje erdvėje.

Siūlymai:

- Sudaryti sąlygas piliečiams mokantis internetu įgyti visų pakopų profesinius ir aukštojo mokslo laipsnius;
- Investuoti į piliečių skaitmenines kompetencijas, vystyti skaitmenines švietimo ir darbo erdves, jų prieinamumą; užtikrinti reikalingą sklandų darbuotojų persikvalifikavimą ir atitiktą ateities darbo rinkos poreikiams;
- Skaitmenizuoti pagrindinius pilietinius procesus bei gyventojams teikiamas paslaugas, užtikrinant asmens teises į duomenų privatumą ir saugumą, prieigą prie savo duomenų, vartotojų teises skaitmeninėje erdvėje.

³ Eurofound (2020), “Living, working and COVID-19”, nuoroda: <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2020/living-working-and-covid-19>

⁴ Pasaulio Ekonomikos Forumas (2020), “The Future of Jobs Report”, nuoroda: http://www3.weforum.org/docs/WEF_Future_of_Jobs_2020.pdf

Bendras sveikatos apsaugos sistemos standartų įvedimas

Šių metų COVID-19 pandemija išryškino ES šalių nesuderintų sveikatos sistemų veikimo problemą. Ir nors ES turi Europos užkrečiamų ligų prevencijos ir kontrolės centrą, valstybės kovą su pandemija organizavo nevieningai. Koordinacinių procesų neužtikrinimas ir jų trūkumas tarp atskirų ES šalių, prisidėjo prie sudėtingesnio pandemijos suvaldymo. Paini valstybių sienas kertančių asmenų apskaita, vykdoma epidemiologinių tarnybų, komplikavo infekcijos grandinės susekamumą ir joje buvusių asmenų izoliavimą. Bendrų standartų stoka kelia grėsmę ir labiausiai tikėtinam pandemijos suvaldymo scenarijui – masinei vakcinacijai. Imunoprofilaktiką reglamentuojantys teisės aktai yra skirtingi įvairiose ES narėse – vienose skiepijimas yra privalomas (išskyrus atvejus, kuomet yra objektyvių kontraindikacijų), kitose, kaip Lietuva, tik rekomenduojamas. Tam, kad visuomenėje būtų išlaikomas kolektyvinis imunitetas SARS-CoV-2 sukeliamai ligai, turi būti paskiepyta bent 70% populiacijos⁵, o pakartotines vakcinacijas gali tekti kartoti kasmet⁶. Šiame kontekste svarbu užtikrinti tolygų ES gyventojų skiepijimą ir kolektyvinio imuniteto išlaikymą tam, kad būtų išvengta 2020 metais galiojančių ES laisvo asmenų judėjimo teisės suvaržymo.

Siūlymai:

- Sukurti bendrą ir efektyvią ES epidemiologinės stebėsenos sistemą, leidžiančią atsekti pavojingų užkrečiamų ligų, kaip COVID-19 kontaktus, nepaisant sienų;
- Kurti bendras, įrodymais pagrįstos sveikatos priežiūros normas ir užtikrinti jų laikymąsi;
- Harmonizuoti vakcinacijos politiką tarp ES narių, siekiant efektyvios kovos su užkrečiamosiomis ligomis.

Kova su COVID-19 pandemijos padariniais

Dėl COVID-19 viruso sukeltos pandemijos esantys ribojimai, lyginant visas amžiaus

⁵ Herd immunity or suppression strategy to combat COVID-19., (2020 m.), aktyvi nuoroda: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7458501/>

⁶ What can we expect from first-generation COVID-19 vaccines?, (2020 m.) aktyvi nuoroda: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7505651>

grupės, labiausiai paveikė jaunimą⁷. Pandemija ne tik pakenkė jaunų asmenų ekonominei ir socialinei padėčiai, tačiau ir gerovei bei psichikos sveikatai. Dėl pasaulinės pandemijos sustojusi kavinių, restoranų ir kitų panašių vietų veikla ypač paveikė jaunimą. Ši amžiaus grupė (15-24 m.) buvo bene labiausiai paveikta dėl nedarbo padidėjimo nuo vasario iki kovo mėn.⁸ Mokyklų ir universitetų uždarymas paveikė daugiau nei 1,5 milijardo vaikų ir jaunimo visame pasaulyje⁹ ir labai pakeitė jaunų asmenų gyvenimą ir mokymąsi pandemijos metu. Nuotolinis mokymasis atskleidė, jog vaikams ir jaunimui kokybiškai mokytis trukdė netinkama mokymosi aplinka, neužtikrintos visos mokymuisi reikalingos priemonės. Jaunimo nedarbas ir nesaugumas darbo rinkoje kartu su švietimo srityje esančiomis spragomis gali sukelti ilgalaikį poveikį jaunimo užimtumui ir finansiniam saugumui dešimtmečius į priekį¹⁰.

Pažymėtina, jog savanoryste grįžta veikla (jaunimo nevyriausybinių organizacijų, trumpalaikės/ilgalaikės iniciatyvos ir kt.) pandemijos metu buvo orientuota į labiausiai pažeidžiamas COVID-19 grupes – senjorus ir asmenis, patenkančius į rizikos grupę. Jaunimo nevyriausybinių organizacijų taip pat paragino savo nacionalines vyriausybes stiprinti su jaunimu susijusių klausimų atstovavimą nacionaliniu lygiu¹¹. Maždaug trys iš keturių organizacijų sukūrė internetines kampanijas, kad informuotų jaunus narius apie priemones, skirtas apsaugoti save ir kitus. Daugiau nei pusė organizacijų kreipėsi į skaitmenines ir internetines priemones, kad suteiktų praktinių patarimų jauniems žmonėms, kaip elgtis su psichine ir fizine sveikata, stigma ir diskriminacija.¹² Pandemija parodė, koks svarbus yra jaunimo nevyriausybinių organizacijų vaidmuo, keliant svarbius visuomenei klausimus. Jaunimas gali veikti kaip „jungiamasis audinys“ valstybinėse institucijose, sprendimų priėmimo procesuose ir viešose konsultacijose, kad išspręstų trumpalaikius rūpesčius ir ilgalaikius tikslus bei sukurtų teisingesnius ir labiau įtraukius politinius rezultatus ir visuomenės atsparumą¹³

⁷ OECD Survey on COVID-19 and Youth (2020) m., aktyvi nuoroda: https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=134_134356-ud5kox3g26&title=Youth-and-COVID-19-Response-Recovery-and-Resilience;

⁸ OECD (2020), “Unemployment Rates, OECD - Up-dated: May 2020”, aktyvi nuoroda: <http://www.oecd.org/sdd/labour-stats/unemployment-rates-oecd-up-date-may-2020.htm>;

⁹ UN (2020), Policy Brief: The Impact of COVID-19 on children, aktyvi nuoroda: <https://un.org.au/files/2020/04/Policy-Brief-on-COVID-impact-on-Children-16-April-2020.pdf>aktyvi;

¹⁰ Summary of a live webinar on the impact of COVID-19 on young people, 2020, aktyvi nuoroda: https://europa.eu/youth/coronavirus/news/summary-live-webinar-impact-covid-19-young-people_en

¹¹ British Youth Council (2020), “Young people’s voices must not be ignored”, <https://www.byc.org.uk/news/2020/young-peoples-voices-must-not-be-ignored>;

¹² OECD Survey on COVID-19 and Youth (2020) m., aktyvi nuoroda: https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=134_134356-ud5kox3g26&title=Youth-and-COVID-19-Response-Recovery-and-Resilience;

¹³ OECD (2018), State of Fragility, OECD Publishing.

Siūlymai:

- Valstybėms užtikrinti pakankamą finansinę paramą ir pagalbą nukentėjusiems nuo pandemijos verslams, tokiu būdu stiprinant jaunimo sugrąžinimą į darbo rinką; Priimti teisės aktus, apsaugančius jaunas žmones nuo nesąžiningumo ir išnaudojimo darbovietėje;
- Užtikrinti reikalingų mokymuisi priemonių (skaitmenizuoti vadovėliai, kompiuteriai/planšetės, ausinės ir kt.) skyrimą visiems vaikams ir jaunimui, skaitmeninti švietimo programas, investuoti į jaunų žmonių skaitmeninius įgūdžius ir paramą psichikos sveikatai;
- Įgalinti jaunimo organizacijas ir jaunimo atstovus veikti valstybių valdžios institucijose, inicijuoti viešąsias konsultacijas ir užtikrinti, jog jaunimas turėtų galimybę prisidėti formuojant vyriausybių programas; Užtikrinti finansinę paramą jaunimo nevyriausybiniams organizacijoms, galimybę gauti subsidijas pandemijos žalai padengti.

Politinis jaunimo įgalinimas

Visose prieš tai buvusiose dalyse plačiai aptarėme COVID-19 pandemiją ir jos poveikį jaunimui kaip pažeidžiamiausiai socialinei grupei.¹⁴ Ši pandemija jau tapo globaline sveikatos krize, taip papildydama kitų jaunimą paveikiančių krizių grupę. Tarp šių, yra ir pilietinės erdvės mažėjimo bei demokratijos krizė, kuri pasireiškia ir mažesniu ar nekokybišku jaunimo įtraukimu į sprendimų priėmimą. Politinis dalyvavimas ir visuomenės įtraukimas į jį yra viena iš pagrindinių žmogaus teisių. Didėjanti politinė polarizacija, besikeičianti informacinė ekosistema, populiarėjantis nusivylimas atstovaujama politika ir demokratinėmis institucijomis ir kaip niekad tvirti autoritariniai globalios politikos žaidėjai – tai tik keli aspektai keliantys grėsmę pamatinei žmogaus teisei.

Nors ir galima teigti, kad pastaruosius dešimtmečius jaunimo įsitraukimas buvo skatinamas, remiantis šiais metais Europos jaunimo forumo atliktu tyrimu “*Safeguarding civic space for young people in Europe*” trečdalis jaunimo organizacijų mano, kad žmogaus teisės ir teisinės valstybės principai, jaunimo atžvilgiu yra gerbiami ribotai, taip pat tik daugiau nei dvi iš penkių jaunimo organizacijų mano, kad jaunimas saugus nuo politinio spaudimo¹⁵.

¹⁴ Massimiliano Mascherini (Head of Social Policies Unit), “The Impact of COVID-19 on young people” Results from Eurofound’s COVID-19 survey, 2020.06.16

¹⁵ Nuoroda.

Žiniomis ir faktais grįstas jaunimo atstovavimas turi tapti kiekvieno politinio sprendimo kompasu, nes mūsų karta bus labiausiai paveikta klimato, demokratijos krizės, taip pat ir COVID-19 pandemijos pasekmių.

Svarbu pažymėti, kad jaunimo atstovavimas ir įtraukimas turi būti kokybiškas. Tik kokybiškas jaunų žmonių įtraukimas į demokratinių sprendimų priėmimą suformuos teigiamą požiūrį į valstybines institucijas, lygiai kaip ir ugdys pilietiškumą. Tokio tipo pilietiškumas vėliau padidina jauno žmogaus aktyvesnį politinį įsitraukimą (pvz.: dalyvavimą rinkimuose).¹⁶ Jaunų žmonių neįtraukimas ir jų nuomonės neišklausymas gali pasireikšti visai kitais rezultatais – tai jau minėtas nusivylimas demokratinėmis institucijomis, vėliau tampantis pavojumi taikiai demokratinėi visuomenei (pvz.: radikalių populistinių partijų formavimasis)¹⁷.

Siūlymai:

- Užtikrinti, kad jaunimo įtraukimas į sprendimų priėmimą būtų reprezentatyvus, kokybiškas ir tvarus;
- Investuoti į žiniomis ir faktais grįstą jaunimo atstovavimą ir siekti visada plėtoti pilietinę erdvę jaunimui;
- Užtikrinti, kad jaunimo įtraukimas ir atstovavimas taptų valstybių ir tarptautinių institucijų prioritetiniu politiniu tikslu visuose jų sprendimuose.

Žalioji kursas

Klimato kaita ir aplinkos būklės blogėjimas kelia egzistencinę grėsmę visai Europai ir pasauliui. Kiekvienais metais atmosfera šyla, o klimatas keičiasi. Milijonui iš aštuonių milijonų planetos rūšių gresia išnykimas. Miškai ir vandenynai teršiami ir naikinami¹⁸, todėl būtina imtis priemonių kovai prieš su klimatu ir aplinka susijusių iššūkius, kurie yra pagrindinis šios kartos uždavinys. Siekiant įveikti esamus iššūkius ES turi siekti persitvarkyti į teisingą ir klestinčią

¹⁶ European Youth Forum, Young people and democratic life in Europe: what next after the 2014 European elections?, 2015.

https://www.youthforum.org/sites/default/files/publicationpdfs/YFJ_YoungPeopleAndDemocraticLifeInEurope_B1_web-9e4bd8be22.pdf

¹⁷ Ødegård, G., Discouraged youth? New forms of engagement in an old democracy, 2010. Oslo: Akademisk Forlaget.

¹⁸ Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC): Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C; Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services: 2019 Global assessment report on biodiversity and ecosystem services; The International Resource Panel. Global Resources Outlook 2019: Natural Resources for the Future We Want: European Environment Agency: The European environment – state and outlook 2020: knowledge for transition to a sustainable Europe.

visuomenę, pasižyminčią modernia, efektyviai išteklius naudojančia ir konkurencinga ekonomika.

Remiantis 2019 m. Europos Komisijos atlikto „Eurobarometro“ tyrimo rezultatais, 79 proc. ES piliečių mano, kad klimato kaita yra rimta problema. Nors tik 23 proc. klimato kaitą įvardina kaip rimčiausią pasaulio problemą, 60 proc. ES gyventojų teigia, kad per pastaruosius šešis mėnesius ėmėsi asmeninių veiksmų kovojant su klimato kaita, o pateikiant konkrečius kovos su klimato kaita pavyzdžius, procentinė dalis padidėjo iki 93 proc. 48 proc. respondentų teigia, kad perkant buitinių prietaisų prioritetą skiria suvartojančiam mažiau energijos. Be to, daugiau nei trys ketvirtadaliai respondentų bando sumažinti savo atliekas, rūšiuoti ir atiduoti perdirbimui. Absoliuti dauguma (84 proc.) respondentų sutinka, kad perėjimui prie švarios energetikos turėtų būti suteikta daugiau viešosios finansinės paramos. Taip pat, 92 proc. gyventojų mano, kad svarbu, jog jų nacionalinė vyriausybė nustatytų tikslus, kuriais siekiama padidinti atsinaujinančios energijos vartojimą ir paramą energijos efektyvumo didinimui iki 2030 m., ir paramą energijos efektyvumo gerinimui iki 2030 m. bei palaiko klimato neutralumo tikslą ES iki 2050 m.¹⁹

Siekiant užtikrinti ilgalaikius ir tvarius rezultatus aplinkosaugos, žaliosios ekonomikos, taip pat siekiant užtikrinti ekonomikos tvarumą, būtina klimato ir aplinkos problemas paversti galimybėmis visose politikos srityse ir garantuoti, kad perėjimas būtų teisingas ir įtraukus visiems. Jaunimo organizacijos Lietuvoje teigiamai vertina Priedą prie Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Europos Vadovų Tarybai, Tarybai, Europos Ekonomikos ir Socialinių reikalų Komitetui ir regionų komitetui, žaliojo kurso veiksmų planą²⁰, kuris yra tiesioginis ir efektyvus įrankis šiems tikslams pasiekti. Tačiau pabrėžia, jog itin svarbu yra įgyvendinti nurodytas veiklas kokybiškai. Tikime, jog jaunimo grupė, gali ypatingai aktyviai prisidėti prie pokyčio.

Siūlymai:

- Panaudoti jaunimo ir jaunimo organizacijų potencialą, kuriant aplinką tausojančias technologijas ir naujas bendradarbiavimo platformas, investuojant į šią sritį;
- Siekti, jog būtų sumažinta energetikos sektoriaus priklausomybė nuo iškastinio kuro;

¹⁹ Europos Komisija, Specialusis Eurobarometras 490: Klimato kaita. Internetinė prieiga: <https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/support/docs/Lt_climate_2019_lt.pdf>

²⁰ Komisijos komunikato Europos parlamentui, Europos vadovų tarybai, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui, <<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?Qid=1596443911913&uri=CELEX:52019DC0640#document2>>

- Bendradarbiauti su tarptautiniais partneriais bei tarptautinėmis jaunimo organizacijomis siekiant pagerinti pasaulinius aplinkosaugos standartus bei jų pritaikymą ES valstybėse.
- Remiantis gerosiomis ES praktikomis miestuose, įgyvendinti Darnaus judumo planus miestuose ir skatinti miestų tarpusavio bendradarbiavimą judumo klausimais.
- Pastovi pagalba pramonei, diegiant inovacijas, remti smulkų verslą, kurio pagrindinis tikslas – klimato kaitos pažabojimas, švarios žiedinės ekonomikos įgyvendinimas.
- Skatinti perdirbtų medžiagų rinkos sukūrimą.

REZOLIUCIJĄ INICIJAVO:

- Asociacija „European Movement Lithuania“ (Europiečių judėjimas)

Asociacijos valdybos pirmininkė Gaja Šavelė

- Lietuvos jaunimo organizacijų taryba

Prezidentas Lukas Kornelijus Vaičiakas

REZOLIUCIJĄ PALAIKO:

- „Aktyvus jaunimas“
- Akademiniis politologų klubas
- Akmenės rajono jaunimo ir jaunimo organizacijų sąjunga „Jaunimo apskritis stalias“
- Jaunųjų konservatorių lyga
- JCI Lietuva
- Klaipėdos jaunimo organizacijų asociacija „Apskritis stalias“
- Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjunga
- Lietuvos krikščioniškojo jaunimo blaivybės sąjunga „Žingsnis“
- Lietuvos liberalus jaunimas
- Lietuvos psichologijos studentų asociacija
- Lietuvos skautija
- Lietuvos socialdemokratinio jaunimo sąjunga
- Rokiškio jaunimo organizacijų sąjunga „Apvalus stalias“
- Tauragės jaunimo ir jaunimo organizacijų sąjunga „Tauragės apskritis stalias“